

Jeneverbesgilde naar Duitsland

Eind augustus 2006 hebben de twee Jeneverbesgildes (Drenthe en Gelderland) een bezoek gebracht aan de Lueneburger heide. Een mooi gebied met veel Jeneverbes en veel verjonging. Door gedachten uit te wisselen met plaatselijke beheerders, ontstaan er mooie discussies en inspiratie voor eigen beheer-probeerselen.

1. Jeneverbes

Het hoofdthema van de studiereis

Verjonging van jeneverbes is op de lengtegraad van de Lueneburgerheide op dit moment nog geen probleem. Verder naar het westen, richting Nederland, zijn er ook in Duitsland problemen met onvoldoende verjonging. De problemen wijzen daarom in de richting van luchtverontreiniging als oorzaak. Aanwijzing daarvoor is ook de naar het oosten voortschrijdende uitbreiding van zowel deschampsia als molinea. Tot nu toe had de Lueneburgerheide wel last van deschampsia vergrassing maar niet van molinea. De laatste tijd echter rukt molinea op. Meer naar het oosten had men tot nu toe geen last van deschampsia maar komt het nu wel.

Verdere aanwijzing is dat in de buurt van brandplekken de verjonging van jeneverbes opvallend is. Inwaaiende as zou bufferend kunnen werken. Ook plaggen (niet verzuurde grond aan de oppervlakte) geeft na enige tijd betere kiemingskansen, gezien de hoeveelheid verjonging.

Verder was interessant dat men in dichte jeneverbesstruwelen over is gegaan tot dunning en uitkap om de overblijvende struiken vitaler te houden. Dit leverde nog al wat oppositie op onder de bezoekers. Tussen de oude struiken staan inmiddels jonge stuiken in diverse stadia.

Conclusie: proeven met bekalken, al of niet na plaggen, lijken de moeite waard.

Voorzichtige uitkap van een stukje struweel en vervolgens bekalken dan wel afval ter plekke verbranden (asbemesting) lijkt ook de moeite waard om te proberen.

2. Heidebeheer

De output aan stikstof (30 kg per hectare in Lueneburg) uit de lucht wordt gecompenseerd door schapenbegrazing in combinatie met 's nachts opstallen, voor een hoeveelheid van 21 kg per hectare. Hiervoor zorgen 6 kuddes in eigendom van het beheer en 3 particuliere kuddes. De resterende 9 kg wordt verwijderd middels maaien en branden en chopperen. Gevolg is een goed onderhouden heide, maar wel gemiddeld vrij jong. De oude stadia in de heide die uit het oogpunt van biodiversiteit het meest interessant zijn, zijn zeldzaam. Omdat verjonging voor en groot deel tot stand komt door begrazing lijkt het beeld echter interessanter dan wanneer het zelfde beheer zou worden gerealiseerd door intensief (om de acht jaar) maaien.

De begrazing wordt gestuurd door zeer ervaren herders die goed weten hoe je er voor moet zorgen dat de schapen de juiste vegetatie eten. Voor bestrijding van boomopslag worden aan de kudde schapen enige geiten toegevoegd.

Bij de aankoop van heidevelden werden noodgedwongen complete boerderijen overgenomen. Na experimenteren met vormen van verpachting is uiteindelijk een groot landbouwbedrijf gevormd met 500 a 600 hectare cultuurgrond met een eigen bedrijfsleider. Ongeveer 300 hectare bouwland en de rest grasland worden bemest met de mest van de schapen. Het lukt om dit ecologische bedrijf te draaien met zwarte cijfers, hetgeen knap is.

De integratie van de oude cultuurgronden en de daarbij van oudsher behorende heiden zorgen voor een landschap dat nog zeer autochtoon en ongestoord aan doet.

3. Natuurgerichte recreatie.

Opvallend is dat de gehele streek trots is op de heidecultuur van weleer in plaats van het in Nederland wel eens aanwezige minderwaardigheidscomplex. De oude cultuur en de producten daarvan, (heideschapenvlees, honing, vachten etc.) worden volop gepromoot in de recreatiebedrijven in de dorpen rond de heiden. Deze promotie is in principe dik in orde . De manier waarop zou enige modernisering kunnen gebruiken.

Het vervoerssysteem door middel van paard en wagen is uitstekend. Houdt de auto's uit het gebied en zorgt voor bijverdiensten voor de bevolking.

Promotie en benutten van de sterke troeven van de streek kan meestal in Nederland veel beter.